

* ГОЛАС РАДЗІМЫ *

ВЫДАЕЦЦА З КРАСАВІКА 1955 ГОДА ●

● № 24 (3636) ●

● АЎТОПАК, 29 СНЕЖНЯ, 2020

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ Ў ІНТЭРНЭЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

Другая радзіма Васіля Быкава
Стар. 3

Сакрэты “белагаловых” прыгажунь
Стар. 7

Ціхая восень у сваім доме
Стар. 8

СВЕТАПОГЛЯД

Што падарыць? Любоў і дабрыню!

Прэзідэнт Беларусі паўдзельнічаў у акцыі “Нашы дзеці”

І што б мы рабілі без дзяцей? Іхняя вера ў дабрыню, любоў, міласэрнасць, спагадлівасць, добразычлівасць навакольнага свету, заўсёдную перамогу добра над ліхам — у рэшце рэшт, якім бы цяжкім ні было змаганне! — ці ж не надаюць нам сілы, калі складана бывае несці свой жыццёвы крыж? Асабліва на-тхняюць нас, дарослых, юныя героі, якія ўмеюць праявіць вы-трымку, цвёрды характар перад тварам хвароб, у іншых скла-данных абставінах і пры тым не губляюць аптымізму, раду-юцца жыццю самі ды іншым тое рабіць дапамагаюць.

У свой час, помніцца, Бела-рускі дзіцячы фонд у Навагод-не-Калядную пару пачаў больш увагі надаваць дзецям-сіротам, дзецям з асаблівасцямі развіцця й тым, каго свята ўзаспелі ў баль-нічным ложку. Гуманная задума пра тое, што кожнае дзіця, пад-летак у святочную пару не павінны быць абыдзены ўвагай дарослых была падтрымана й на самым высокім дзяржаўным узроўні. Так і стала развівацца, пашырацца, набіраць сілу па Беларусі дабрачынная, цёплая й сардэчная справа “Нашы дзеці” — з’ява, унікальная ў свеце. Гэта ж здарова й кранальна, калі дзяржаўныя людзі высокіх ран-гаў, кіраўнікі прадпрыемстваў ды ўстаноў наведваюць падшэф-ныя дзіцячыя ўстановы пад Но-

вы год, у пару Раства Хрыстова з падарункамі. Адчуць, зразумець кожнага малага ці падлетка, які ў сілу жыццёвых абставін мае патрэбу ў клопаце, падтрым-

лікі. На свята запрасілі 2370 дзе-цей з усіх рэгіёнаў краіны. Большасць з іх — дзеці-сіроты, дзеці з асаблівасцямі развіцця, дзеці са шматдзетных і малазабяспеча-

дарослым людзям, а тут — бу-дучыня нашай нацыі, — сказаў Прэзідэнт. — Хвалюешся й таму, што тут кожны год новыя твары, але ўсіх нас аб’ядноўвае адно: мы ўсе чакаем цуда”. Пры тым падкрэсліў, што сярод гледа-чоў — тыя дзеці, чыя жыццёвая сітуацыя патрабуе асаблівай ува-гі. Кіраўнік дзяржавы выказаў удзячнасць усім, дзякуючы ка-му Навагодняе свята ў Палацы Рэспублікі адбылося, і тым, хто ў гэтыя дні прымае ўдзел у даб-рачыннай акцыі “Нашы дзеці”: “Паважаныя дарослыя, прадпры-мальнікі, бізнесмены, проста лю-

пектыўнай”. Кіраўнік дзяржавы звярнуўся да дзяцей і падлеткаў з просьбай любіць сваіх родных і блізкіх, берагчы бацькоў, паваж-аць настаўнікаў і выхавальнікаў: “Гэта самыя добрыя й цёп-лыя людзі, што ёсць на зямлі. І памятайце: цудоўны свет, які мы ўбачым сёння на гэтай сцэне, — гэта найперш любоў і дабрыню! Дарыце ўсім любоў і дабрыню! Калі вы будзеце яе дарыць ін-шым, у адказ таксама будзеце любімымі, атрымаеце дабрыню”.

...Помніцца, як хлопчык-дашкалец у сямейным коле гаварыў, наліваючы соку за свя-точным сталом, вельмі прасты тост: “Няхай усім будзе добра!”. Вядома ж, некаторыя, пачуў-шы такое, усміхаліся: эх, добра ўсім — толькі там... А хто ве-дае, што ТАМ? І ці ж не само жыццё на зямлі ёсць шчасце? Праўда, з гэтым трэба звык-нуцца, перастаць узрошчваць крыўды-незадаволенасць у сва-ім розуме, сэрцы, душы. Цікава, ці памятае сваё светлае й пазі-тыўнае пажаданне той добры хлопчык? Ён цяпер ва “ўзросце Хрыста”, сам акунуўся ў жыц-цёвыя праблемы-выпрабаванні. А так жа важна — не забыва-цца! І хоць бы імкнуцца жыць так, каб добра было менавіта ўсім.

З Калядамі, з Новым годам, з Раствам Хрыстовым вас, паваж-аныя чытачы!

Іван Ждановіч

Кветкі ад дзяцей для Прэзідэнта

цы — гэта ж так па-людску, па-хрысціянску! І ўрэшце — па-беларуску. І прадстаўнікі розных нацыянальнасцяў, супрацоўні-кі апарата Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнас-цяў таксама ў падобных акцыях штогод удзельнічаюць — мы пра тое не раз пісалі.

Прэзідэнт Беларусі, яго род-ныя людзі таксама штогод — ак-тыўныя ўдзельнікі акцыі “Нашы дзеці”. Сёлета ж Аляксандр Ры-горавіч стаў адным з гледачоў прадстаўлення “Чароўны свет”, якое прайшло ў Палацы Рэспуб-

ных сем’яў. Запрашэн-не ў Палац Рэспублікі атрымалі кадэты, дзеці сілавікоў, якія загінулі ці атрымалі раненні, дзеці, пацярпелыя ад катастрофы на ЧАЭС і школьнікі-пераможцы конкурсаў і алімпіяд, выдатнікі вучобы.

Вітаючы ўсіх, хто прыйшоў на свята, Прэзідэнт адзначыў, што такі дзень для яго — адзін з самых любімых і хвалюючых у годзе: бо гэта дзень сустрэчы з маленькімі беларусамі. “Хвалю-ешся, бо заўсёды кажаш нешта

Ёлка ў холе Палаца Рэспублікі

дзі добрай волі! Дазвольце мне ад імя беларускага народа ў чар-говы раз падзякаваць вам за тую дабрыню й цеплыню, якую вы дорыце ў гэтыя пераднавагод-нія й навагоднія дні ўсім, хто мае патрэбу. Гэта сапраўды прыклад і паказчык нашай нацыі — доб-рай, талерантнай і вельмі пер-

ДЫЯСПАРА. АСОБЫ

Повязі нашага братэрства

Беларусы, якія апынуліся ў розныя часы ў Казахстане, робяць значны ўнёсак у яго развіццё

Заканчэнне.

Папярэднія публікацыі гл. у № 20, 21 ад 29 кастрычніка і 13 лістапада

Аляксей ды Пётр Цэхавыя

Яшчэ адзін вядомы беларускі род у Казахстане, пра які не магу не распавес-

ці, — гэта род Цэхавых. Аляксей Піліпавіч Цэхавой — прафесар, доктар тэхнічных навук. Да таго ж ён вядзе вялікую грамад-скую работу: як гендырэктар Міжнарод-най акадэміі інфарматызацыі ды сябар палітычнай рады партыі “NUR OTAN”. Родам Аляксей Піліпавіч з Беларусі. Пас-ля заканчэння ў 1965 годзе Казахскага політэхнічнага інстытута імя У.І. Леніна працаваў выкладчыкам кафедры транс-партных і горных машын, дэканам ін-жынерна-будаўнічага агульнатэхнічнага факультэта КазНІТУ імя К.І. Сапаева. У 1992-м бліскуча абараніў доктарскую дысертацыю. Аляксей Цэхавой — дырэктар Цэнтра новых інфарматызацыйных тэхналогій ды кібернетыкі інстытута, першы намеснік старшыні Дзяржаўнага атэстацыйнага камітэта Рэспублікі Ка-захстан. Загадчык кафедры камп’ютары-

зацыі тэхналагічных працэ-саў і вытворчасцяў КазНТУ, прэзідэнт Саюза практных менеджараў Казахстана. Шматлікія навуковыя ідэі вядомага беларуса рэаліза-ваны на практыцы пры рас-працоўцы аўтаматызаваных сістэм кіравання ды аўтама-тызаваных рабочых месцаў спецыялістаў горназдабыў-ной прамысловасці.

Асабліва важкі ды знач-ны ўнёсак вядомага вучонага ў станаўленне Міжнароднай акадэміі інфарматызацыі (МАИН), Цэнтральна-Азі-яцкага горна-прамысловага саюза (ЦАГПС), Нацыянальнай асам-блеі навуковых арганізацый (НАНА РК) і

Аляксей Цэхавой і Павел Атрушкевіч на Бацькаўшчыне. Мінск, 30.10.2009 г.

Саюза практных менеджараў Казахста-на (СПМ РК). → Стар. 5

ISSN 0439-3619

ЛІТАРАТУРНЫЯ МАСТЫ

Узнаўляем вобразы з Паднябеснай

У Беларусі ў апошнія гады пабачылі свет дзве аўтарскія анталогіі кітайскай паэзіі

Перакладчыкам у абодвух выпадках выступіў лаўрэат Дзяржпрэміі Беларусі, лаўрэат Спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Беларусі ў галіне культуры й мастацтва Мікола Мятліцкі.

Спярша, у 2012-м, пабачыла свет кніга “Пад крыламі Дракона: Сто паэтаў Кітая”. У яе ўвайшлі творы паэтаў, добра вядомых у Кітаі, ды менш па свеце: пачынаючы ад Цюй Юаня і завяршаючы Бянь Чжылінем. Нагадаем, што Цюй Юань нарадзіўся ў 340 (?) годзе да нашай эры. Творца — першы з вядомых кітайскіх паэтаў. “Прынята лічыць, што Цюй Юань — касмічны паэт, што ў ягоных творах адбілася старажытная кітайская паэзія. Для Кітая Цюй Юань — фігура ўсяленскага маштабу, паэт і філосаф, чые страці, душэўныя пошукі, асабістая трагедыя й глыбокі пэсімізм задалі на многія стагоддзі напал стасункаў паэта з сабою й са светам. Акадэмік В.М. Аляксееў пісаў, што Цюй Юань — асабісты й вызначальны выказнік сардэчнага смутку, які жыве амаль у кожным кітайскім паэце да сённяшняга дня”. (Тацяна Вінаградва).

Другая кніга кітайскай паэзіі анталогічнага характару па-беларуску — “Пялёсткі лотаса і хрызантамы: Паэты Кітая XX стагоддзя” (2018).

Мікола Мятліцкі сваёй руплівай, настойлівай працай паказаў, як засвойваецца чужая нацыянальная паэзія ў беларускай прасторы, як збіраюцца краскі й фарбы з ін-

шых краёў ды наколькі арганічна ўваходзяць у наш нацыянальны абсяг. А ці будзе й надалей надавацца такая ўвага перастварэнню кітайскай паэзіі на беларускую мову? Несумненна, бо планета кітайскага прыгожага пісьменства прадаўжае прыцягваць самых розных беларускіх паэтаў, перакладчыкаў. Гэта відаць па публікацыях у перыядычным літаратурна-мастацкім друку, па згадках у інтэрнэт-прасторы. Так што рака ўвагі да паэтычнага Кітая ў Беларусі не павінна перасохнуць...

Мікола Мятліцкі з анталогіямі

Ці застануцца й надалей вызначальнымі такія маштабныя праекты, як згаданыя анталогіі? Пэўна ж, не кожны перакладчык адважыцца на такую выключна затратную — і ў творчым плане, і ў часавых параметрах — працу. Патрэбны выдавецкія гарантыі ці то іншае матэрыяльнае спрыянне. Каб развіваць дзялянку-ніву беларуска-кітайскіх літаратурных, перакладчыцкіх сувязяў, варта б надалей болей выразна вызначыць характар сувязяў з кітайскім бокам, прыцягнуць да супрацы Інстытуты Канфуцыя ў беларускіх ВНУ, філалагічныя факультэты ВНУ Беларусі, дзе вывучаюць кітайскую мову. І, канешне ж, патрэбен кантакт з кітайскімі літаратурназнаўцамі, спецыялістамі ў галіне мастацкага перакладу з КНР.

Не дужа заўважае перакладчыцкія здабыткі ў прадстаўленні паэзіі Кітая па-беларуску й беларуская літаратурна-мастацкая крытыка. Чаму? Няўжо не цікава? Пройдзе час — і, несумненна, усе вартыя ўвагі крокі знаёмства беларускага чытача з кітайскай паэзіяй на роднай мове будуць вывучацца, даследвацца. А сёння мы вельмі павольна і часам інфантальна, паблажліва ставімся да таго, што ўжо зроблена й магло б займець вартасны працяг. Згадаем усходнюю мудрасць: “Калі нечая старая рэч пераходзіць у іншыя рукі — яна становіцца новай”. То давайце прымаць гэтыя пераствараныя нашымі таленавітымі землякамі дзівосныя кітайскія скарбы з вялікай радасцю ўзнаўлення й беларускага першаадкрывацця!

Кастусь Хадыка

Кітайская паэзія ў беларускім перастварэнні

БЕЛАРУСКИ КОД

Адзенне з адценнем традыцый

Выстава “Беларускі касцюм: мінулае й сучасны дызайн” працуе да 21 лютага ў Нацыянальным гістарычным музеі. Праект падрыхтаваны ў адпаведнасці з грантам Прэзідэнта Беларусі.

Хоць і няшмат экспанатаў прадстаўлена ў адной з выставачных залаў Гістарычнага музея, ды ўважлівым наведнікам ёсць на што паглядзець. І таму арганізатары выставы ўпэўненыя, што яна можа стаць своеасаблівым зыходным пунктам для знаёмства ўсіх ахвочых, у тым ліку й навукоўцаў з розных краін, з культурным кодам беларусаў, а таксама для яго далейшага вывучэння.

У экспазіцыі — 8 аўтэнтычных беларускіх строяў з фондаў Нацыянальнага гістарычнага музея, вырабы Студэнцкага этнаграфічнага таварыства (Мінск), прадстаўлены й касцюмы з калекцый сучасных беларускіх дызайнераў адзення.

Узоры традыцыйных касцюмаў, якія бачым на выставе — гэта сёння ўжо не проста адзенне, і не толькі прадметы для эстэтычнага сузірання. Гэта, можна сказаць, нацыянальная спадчына, якая патрабуе ўвагі розных спецыялістаў, пільнага вывучэння ўсіх дэталей, адметнасцяў, нюансаў. Навукоўцы ўжо даўно пішуць, сведчаць пра высокі ўзровень майстэрства, з якім яны вы-

кананя. А сучасныя касцюмы, якія можна ўбачыць на выставе, створаны на аснове традыцыйных беларускіх строяў. Гэта сучаснае адзенне — але з адценнем традыцый, часам яўным, часам і прыхаваным. Такія касцюмы могуць падацца цікавымі й для замежнікаў, бо сведчаць пра самабытнасць нашай культуры, яе адметнасць і непаўторнасць.

Прафесійныя й маладыя дызайнеры адзення апошнім часам ахвотна звяртаюцца да традыцыйных формаў культуры як да крыніцы новых кампазіцыйных і дэкаратыўных рашэнняў. А тое, што прайшло выпрабаванне часам, заўсёды мае ў сабе нешта прывабнае. Таму выставачны праект “Беларускі касцюм: мінулае й сучасны дызайн” стаў пляцоўкай для аналізу, абмеркавання сучасных воб-

І ў нашым часе народныя строй запатрабаваныя

разаў, створаных маладымі дызайнерамі. Яны прадстаўлялі ўжо свае творы на конкурсах і фестывалях моды, накіталі “Млын моды”, “Этна Стыль” ды многіх іншых. Наведнікі Гістарычнага музея маюць выдатную магчымасць параўнаць, як выглядала вопратка нашых продкаў і як сённяшнія творцы выкарыстоўваюць яе элементы ў сваіх мастацкіх праектах.

Ганна Лагун

Дарэчы. Цікавую гутарку на гэтую ж тэму з вядомай даследчыцай традыцыйных беларускіх народных строяў Марыяй Віннікавай пад назвай “Сакрэты “белагаловых” прыгажунь” чытайце на 7-й старонцы.

СА СТУЖКІ НАВІН

Правядзенне VI Усебеларускага народнага сходу плануецца на 11–12 лютага

Пра тое, заявіў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка 28 снежня ў Палацы Незалежнасці. Там праходзіла нарада, на якой абмяркоўваліся пытанні падрыхтоўкі й правядзення ўсенароднага форуму. Паўдзельнічалі ў нарадзе спікеры беларускага Парламента, Прэм’ер-міністр, кіраўніцтва Адміністрацыі Прэзідэнта Беларусі.

Кіраўнік дзяржавы адзначыў, што гэты народны сход стане найважнейшым форумам пяцігоддзя: “І паколькі вялікае бачыцца на адлегласці, то праз некаторы час мы, можа, зразумеем, што гэта найважнейшы форум і ў гісторыі нашага народа. У сілу таго моманту, які краіна перажывае”.

Па сутнасці, пачалі працаваць рэспубліканскі ды рэгіянальныя аргкамітэты, з 29 снежня ідзе абранне дэлегатаў. Як падкрэсліў Прэзідэнт, гэта павінны быць людзі, якія прадстаўляюць усе пласты й групы нашага насельніцтва, увесь беларускі народ. Так было заўсёды, пачынаючы з 1996 года, калі праводзіўся першы Усебеларускі з’езд. Згадаючы тое, Прэзідэнт адзначыў: “Тады было таксама няпроста, добра памятаецца: нагняталася супрацьстаянне, але мы змаглі аб’яднаць людзей і накіраваць энергію грамадства на карысць краіны. Шчыра кажучы, першаму Усебеларускаму народнаму сходу належала выратаваць сітуацыю ў той час, абараніць краіну, і ў тым яго гістарычная роля й сутнасць. І гэты орган прамога народнаўладдзя сыграў важную ролю”.

Нарада ў Прэзідэнта

Сёння ж, адзначыў Прэзідэнт, таксама няпросты час для краіны, магчыма, яшчэ больш неадназначны. Бо такога знешняга ціску Беларусь не адчувала ніколі: “У тым асабліваецца цяперашняга перыяду і цяперашняга Усебеларускага народнага сходу. Тады было няпроста, але такога знешняга ціску не было. Усе велізарныя краіны былі занятыя сваімі праблемамі”.

Традыцыйна ўжо на Усебеларускім народным сходзе будуць падведзены вынікі пяцігодкі: чаго дасягнулі, што не атрымалася й чаму. Дэлегаты разгледзяць Праграму сацыяльна-эканамічнага развіцця на 2021–2025 гады, ацэняць механізмы, з дапамогай якіх прапануецца забяспечыць эканамічны рост і захаваць мадэль сацыяльнай дзяржавы ў найскладаных знешніх умовах. Кіраўнік дзяржавы, кажучы пра тое, адзначыў: “Мы выдатна разумеем, што геапалітычнае ды эканамічнае супрацьстаянне будзе нарастаць, ды й пандэмія ў бліжэйшы час нікуды не дзенецца”. І важна, падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка, каб усе новаўвядзенні, якія будуць прапанаваныя на сходзе, служылі беларусам ды іх дабрабыту: “Ніякіх рашэнняў ва ўгоду замежным “дарадцам” з іх тутэйшымі прыхільнікамі быць не павінна! Вакол гэтых галоўных пастулатаў неабходна будаваць і канцэпцыю асноўнага дакладу, і яго абмеркаванне. Людзі павінны ад улады пачуць пра галоўныя напрамкі нашага развіцця на будучую пяцігодку, пабачыць аналіз пройдзенага. І тыя два пытанні — эканамічныя і сацыяльна-палітычныя — павінны прагучаць. Нашы бачанні й прапановы ўдзельнікаў сходу павінны быць канкрэтнымі, адлюстроўваць рэальныя праблемы й спадзяванні людзей. Нам не патрэбны адарваны ад жыцця тэорыі. Патрэбен адказ на існуючыя запыты грамадства. Пры тым варта вывучыць найшырокі спектр меркаванняў, развагаў нашых грамадзян”.

Кіраўнік дзяржавы нагадаў, што ў перыяд падрыхтоўкі да Усебеларускага народнага сходу ў краіне арганізаваны шырокі грамадскі дыялог. У рэгіёнах, працоўных калектывах, ВНУ абмяркоўваюцца асноўныя напрамкі развіцця краіны. Працуюць грамадскія прыёмныя, дзе кожны ахвочы можа выказаць сваё меркаванне, унесці прапановы. “Сёння выказацца можа кожны. Гэта ж і ёсць плюралізм меркаванняў, неабходны для прыняцця правільных кіраўнічых рашэнняў, выбудоўвання эфектыўнага балансу паміж інтарэсамі дзяржавы й грамадства”, — падсумаваў Аляксандр Лукашэнка.

Падрыхтаваў Іван Ждановіч

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Другая радзіма Васіля Быкава

Памяць народнага пісьменніка Беларусі ўшанавалі ва Украіне: у гонар яго адкрыта мемарыяльная дошка ў сяле Вялікая Севярынка Кіраваградскай вобласці

Васіль Быкаў у Румыніі. 1944 год.

Сябры з Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры паведамілі ў рэдакцыю важную навіну: увосень было падпісана Пагадненне аб супрацы між гэтай установай ды Музеям Васіля Быкава — ён створаны ў Вялікасевярынаўскай агульнаадукацыйнай школе. Адбылося тое 13 кастрычніка 2020 года, калі ў Вялікай Севярынцы адкрывалі мемарыяльную дошку ў гонар народнага пісьменніка Беларусі. Спадзяемся, беларуска-ўкраінская супраца музейшчыкаў па ўшанаванні памяці Васіля Быкава — распачатая з падтрымкаю, садзеяннем Амбулсады Беларусі — дасць добры плён.

“У бліжэйшым часе плануем перадаць калегам кнігі з творамі Васіля Быкава, копіі некаторых архіўных дакументаў з нашых фондаў,— напісалі нам супрацоўнікі сектара навукова-метадычнай ды каардынацыйнай работы Музея літаратуры.— Як вядома, адзін з філіялаў нашага музея — Музей-дача Васіля Быкава. Спадзяемся, што супраца з партнёрамі ва Украіне дапаможа прыадкрыць новыя, раней не ўсім вядомыя факты пра Васіля Быкава прыхільнікам ягонай творчасці ў Беларусі”.

Мы заглянулі на сайт Амбулсады Беларусі ва Украіне, знайшлі больш інфар-

мацы пра ўрачыстую цырымонію адкрыцця мемарыяльнай дошкі ў Вялікай Севярынцы ў гонар народнага пісьменніка Беларусі, удзельніка Вялікай Айчыннай вайны, аднаго з вызваліцеляў сяла Васіля Быкава — <http://ukraine.mfa.gov.by/ru/embassy/news/f0d5969c794349eb.html>. Разам з Амбулсадарам Беларусі ва Украіне Ігарам Сокалам паўдзельнічалі ва ўрачыстасці кіраўнік Вялікасевярынаўскай аб’яднанай тэрытарыяльнай грамады Сяргей Леўчанка, старшыня Кіраваградскага аддзялення Саюза пісьменнікаў Украіны Васіль Бондар, ініцыятар адкрыцця мемарыяльнай дошкі Мікола Сергіенка, загадчыца Музея імя Васіля Быкава Вялікасевярынаўскай агульнаадукацыйнай школы Галіна Губенка, педагогі школы ды яе вучні. Ігар Сокал у ходзе цырымоніі ўручыў ганаровыя граматы Амбулсады Беларусі жыхарам сяла, дзякуючы якім адбылася важная падзея.

Нездарма ў Вялікай Севярынцы глыбока шануюць памяць пра Васіля Быкава: у кровапралітных студзенскіх баях у 1944-м у часе Кіраваградскай аперацыі ён, тады лейтэнант, камандаваў узводам 339-а стралковага палка 11-й стралковай дывізіі. Як адзначаў Васіль Уладзіміравіч, загінуў тады амаль увесь яго батальён, магчыма, нават і ўвесь полк. Сам лейтэнант у баях за Вялікую Севярынку быў цяжка паранены. І памылкова яго запісалі як загінулага: значыўся пахаваным у брацкай магіле ў сяле. Пра тое паведамілі яго родным. А праз 20 гадоў пасля вайны пісьменнік прыехаў на месца жорсткіх баёў, доўга сядзеў ля абеліска, дзе сярод загінулых было выбіта і ягонае імя. Падзеі пасля таго ранення і паслужылі асновай пры стварэнні аповесці “Мёртвым не баліць”. Твор упершыню быў апублікаваны ў часопісе “Маладосць” восенню 1965-га, праз год з’явіўся ў маскоўскім часопісе “Новый мир”.

З біяграфіі пісьменніка вядома, што вайна й зашпела ва Украіне маладога Васіля Быкава: там ён удзельнічаў у абарончых работах. Калі адступалі, то ў Бел-

градзе чырвонаармеец адстаў ад сваёй калоны, пасля быў арыштаваны, і яго ледзь не расстралялі як нямецкага шпіёна. Урэшце ж быў мабілізаваны на абарончыя работы. Як баец інжынернага батальёна будаваў розныя васенныя аб’екты ад Гомеля да Варонежа. Зімой 1941–42 года жыў на станцыі Салтыкоўка ды ў горадзе Аткарску Саратаўскай вобласці, вучыўся ў чыгуначнай школе. А ўлетку 1942-га быў прызваны ў Чырвоную Армію, закончыў Саратаўскае пяхотнае вучылішча (дарэчы, з 80 выпускнікоў яго ў вайну ацалела толькі чацвёра). Увосень 43-га Васілю Быкаву было прысвоена званне малодшага лейтэнанта. Ваяваў на 2-м і 3-м Украінскіх франтах. Удзельнічаў у баях за Крывы Рог, Александрыю ды Знам’янку Кіраваградскай вобласці. А цяжкія раненні — у нагу й жылот — атрымаў пад Вялікай Севярынкай, тры месяцы быў у шпіталі. Выжыў, вярнуўся ў строй ды ваяваў далей: удзельнічаў у Яска-Кішыніўскай аперацыі, вызваленні Румыніі. З дзеючай арміяй прай-

шкілы, спрыянню кіраўніцтва сяла й школы ў тым паселішчы ёсць вуліца Васіля Быкава, музей яго імя ў школе, “Куток Васіля Быкава” ў сельскай бібліятэцы, а цяпер — і мемарыяльная дошка ў гонар знакамітага пісьменніка. Адкрыта яна была, дарэчы, напярэдадні Дня абаронца Украіны, а на ўрачыстасці адзначалася, што беларус Васіль Быкаў праліў кроў, вызваляючы ўкраінскую зямлю, і лічыў Вялікую Севярынку сваёй другой радзімай.

На сайце Амбулсады пададзены фотаздымкі — некаторыя мы выкарыстоўваем. Адзначаецца, што Амбулсатар Ігар Сокал і Сяргей Леўчанка правялі перамовы. Беларускі дыпламат наведаў

У часе ўрачыстасці ў сяле Вялікая Севярынка

шоў Румынію, Балгарыю, Венгрыю, Югаславію, Аўстрыю — ужо старшым лейтэнантам, камандзірам узвода палкавой, потым армейскай артылерыі. Служыў пасля вайны ва Украіне, у Беларусі, на Далёкім Усходзе.

Дзякуючы ініцыятыве Лізаветы Дзмітраўны Сергійкі (1937–2019), якая працавала на той час настаўніцай Вялікасевярынаўскай агульнаадукацыйнай

школьны Музей імя Васіля Быкава, “Куток Васіля Быкава” ў сельскай бібліятэцы, пры тым перадаў у культурны асяродкі кнігі пісьменніка, іншую дакументальную й мастацкую беларускую літаратуру. Тады ж і падпісана было згаданае вышэй Пагадненне між школьным музеем ды беларускім Музеем літаратуры.

Спадзяемся, з часам на партале Дзяржмузея гісторыі беларускай літаратуры можна будзе пазнаёміцца з матэрыяламі, якія сабраныя й зберагаюцца ў школьным музеі Вялікай Севярынкі. Ды цікава было б даведацца і пра іншых беларусаў, якія вызвалілі Кіраваградчыну ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Іван Ждановіч

У ДОБРЫ ШЛЯХ!

“Беларускі Крым” — пад аховай Еўфрасінні

Нядаўна пачала дзейнічаць Крымская рэспубліканская культурна-асветніцкая грамадская арганізацыя “Беларускі Крым” імя Еўфрасінні Полацкай

Нас можна павіншаваць! Упраўленнем Мініюста Расіі па Рэспубліцы Крым зарэгістравана ў Еўпаторыі, пачала дзейнічаць новая суполка: Крымская рэспубліканская культурна-асветніцкая грамадская арганізацыя “Беларускі Крым” імя Еўфрасінні Полацкай. Старшыня — Дзіна Шаўчэнка.

Унікальнасць суполкі ў тым, што за плячыма яе актывістак, сябровак савета — больш за 20 гадоў паспяхова працы ў гэтым напрамку. Мы правялі дзясяткі розных культурных, асветніцкіх імпрэзаў. Ішлі гады, мяняліся назвы й старшыні грамадскіх арганізацый беларусаў,

але нязменнай заставалася ў нашых сэрцах любоў да Беларусі, да Крыму. Якія для нас назаўсёды паяднаныя.

У суполцы працуюць актыўныя беларускі з Сімферополя, Сімферопальскага раёна, Сак, Сакскага раёна, Краснаперакопска, Ялты, Еўпаторыі, пасёлкаў Заазёрны ды Новаазёрны. Мы гатовыя й надалей спрыяць пашырэнню, развіццю беларускіх традыцый і звычайў, знаёміць крымчан з магутнай беларускай культурай, якую ў сабе носім ды дзецям, унукам у спадчыну перадаём. А сяброўкі-беларускі мае родам з вёсак Мінскай, Магілёўскай, Гомельскай, Брэсцкай, Віцебскай абласцей. Мы ж не проста “удзельнічаем” у грамадскай працы — жывем гэтым, прычым як адна сям’я, зберагаем патаемны код

беларускі. Калі ж выбіралі назву суполкі — “Беларускі Крым” імя Еўфрасінні Полацкай, то паплечніцы мае былі аднадушныя. Святая Еўфрасіння бачыцца нам надзвычай яркай асобай у гісторыі Бацькаўшчыны, сімвалам бескарыслівай любові да яе. Таму й выбралі светлае імя Еўфрасінні для суполкі — як абярэг.

Фатаграфію дасылаю з архіва “Беларусак Крыма”. Іншых здымкаў “парадных” пакуль няма ды ў бліжэйшым часе, відаць, і не будзе — каранавірус. А планы-справы прадумваем, працуем на перспектыву. Бліжэйшую імпрэзу, прысвечаную Еўфрасінні Полацкай, плануем правесці ў студзені, калі нішто не перашкодзіць. Маючы вялікі досвед працы журналісткай ды рэжысёра масавых паказаў, свят і відовішчаў, я напісала

У прыгожым актыве новай суполкі (злева направа) — Алена Яўменаўна Кірыенка (родам з вёскі Гута Клімавіцкага раёна Магілёўшчыны: 86 гадоў!), Тамара Васілеўна Пухальская (дача спадарыні Алены, з той жа вёскі), Дзіна Рыгораўна Шаўчэнка (родам з вёскі Рыжкоў Брагінскага раёна Гомельшчыны), Людміла Андрэеўна Айзенштэйн (родам з вёскі Трудавая Іванаўскага раёна Брэсцшчыны)

сцэнар тэатралізаванага прадстаўлення “Беларуска са сталёвым характарам — Еўфрасіння Полацкая”. Новыя свае вершы, карціны, нават абразы ў гонар святой будзем прэзентаваць. Усе мае таленавітыя сяброўкі з душэўнай радасцю рыхтуюцца да святочнай імпрэзы.

Нядаўна ездзіла ў Сімферопаль: дакументы прыйшлі. Да

таго ж правялі мы й першае пасяджэнне савета. Рыхтуемса сустракаць Новы год, святкаваць Каляды, Раство Хрыстова — пад аховай Еўфрасінні.

Дзіна Шаўчэнка, кіраўніца суполкі “Беларускі Крым” імя Еўфрасінні Полацкай, г. Еўпаторыя
Фота з архіва “Беларусак Крыма”

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Беларускія кірмашы ў Даўгаўпілсе — гэта ўжо даўно адна з культурных візітных картак горада, яны заўжды праходзяць пры поўным аншлагу. На гэты ж раз ва ўмовах каранавірусных абмежаванняў Х Міжнародны фестываль народнай культуры прайшоў незвычайна: у відэафармаце. А відэазапісы з кірмашовага канцэрта можна глядзець на Youtube, Facebook, сайце www.bkc.daugavpils.lv

“Беларускі кірмаш у Даўгаўпілсе” праходзіць штогод увосень, паядноўваючы аматарскія беларускія ансамблі Латгаліі, Літвы, Эстоніі ды Беларусі. Кожны фест мае сваю тэму, і сёлетняя была талака. Як вядома, на Беларусі талака — гэта калектыўная праца, агульная справа і ўзаемадапамога. Вельмі важная, дарэчы, традыцыя ў культуры многіх народаў. Мы ўзгадавалі свой “Кірмаш” ад фальклорнага свята дыяспары да міжнароднага брэндавага фесту і першага юбілею — ды ўсё разам, агульнымі намаганнямі. Адным словам: талакой!

Перарываць традыцыі — не наш стыль, таму “Беларускі кірмаш у Даўгаўпілсе” прайшоў сёлета ў новым фармаце. Мы аб’ядналі відэа, дасланыя сябрамі й партнёрамі, з запісамі лепшых песень і танцаў папярэдніх “кірмашоў” у зводны канцэрт. Звычайна гала-канцэрт — на дзве з паловай гадзіны, а відэаверсія меншая ўдвая.

У канцэрце прадстаўлены ўсе гурты, якія былі запрошаны на фест, у тым ліку нашы беларускія партнёры па пагадненнях аб супрацоўніцтве. Упершыню “Кірмаш” сабраў анлайн у Даўгаўпілсе беларускія ансамблі не толькі з Латгаліі — з усёй Латвіі.

Па традыцыі да глядачоў з вітальным словам звярнуліся старшыня Даўгаўпілскай гарадской думы Ігар Прэлатаў і Генеральны консул Беларусі у Даўгаўпілсе Ілья Лапуць. І пад песню “Кірмаш-кірмашок” (словы Галіны Сантоцкай, музыка Вячаслава Пятрова) пачаўся канцэрт. Ансамбль “Купалінка” з Даўгаўпілса падтрымаў бадзёрай песняй “Базар большой” ансамбль “Паўлінка” з Ліепая. А між выступамі я расказвала пра талочныя традыцыі беларусаў. Згадала, што талака — даўні народны звычай калектыўнай дапамогі ў гаспадарчых работах, абавязкова ўдалай. Талакой садзілі й капалі бульбу, касілі сена, жалі жыта, рвалі лён, нарыхтоўвалі дровы, будавалі хаты, масты, млыны... Прычым у талачэ працавалі добраахвотна й бясплатна — хіба што на некаторых талочках усіх талакішчыкаў гаспадары шчодрна частавалі.

Якая праца летам была найпрацяглай ды самай цяжкай? Вядома, сенакос. Пра тое спявалі ансамблі “Завіруха” (Екабілс) і “Купалінка” (Даўгаўпілс). А як з сенам ухадзіліся — пара збожжавыя прыбіраць. Пра жыво й дажынкі спявалі “Су-

зор’е” (Рэзэкснэ), “Узоры” (Ліва-ны), “Спадчына” (Даўгаўпілс), дуэт Дар’і Мілашэвіч ды Яўгенні Шук (Мёры, Беларусь). А ці вядома вам, што лічылася ў беларусаў вялікім грахам касіць пшаніцу касой? Толькі сярпом жаць! А вось грэчку, наадварот, сярпом не жалі, а толькі касілі. Пра грэчку спяваў ансамбль

“Камарыкі” (Наваполацк, Беларусь) станцаваў завадны танец: нібыта камарыную талачку на сцэне зладзілі.

Пасля працы талака прадаўжалася ў доме гаспадары — добрым пачастункам, заканчвалася народным гулянем з песнямі й танцамі: святкавала ўся вёска. Пра тое спявалі: “Крыніца”

Вось які прыгожы наш кірмаш!

“Аколіца” (Дагда), прычым на беларускай і латгалскай мовах. Пасля гарачай пары пачыналі капаць бульбу, якую “любяць усе на свеце”, “ураджай сабралі — адразу частавалі”. Пра тое вясёлыя песні спявалі “Рабінушка” (Прэйлі), “Лянок” (Елгава), “Журавінка” (Вентспілс), “Світанак” (Вісегінас, Літва), танцам расказваў “Лянок” (Даўгаўпілс). І, нарэшце, уборка лёну завяршала цыкл сельскагаспадарчых талочных работ. Пра тое спявала дзіцячая студыя “Скарбніца” (Даўгаўпілс). А дзіцячы ансамбль

(Лудза), “Вытокі” (Рыга), “Пралескі” (Даўгаўпілс), “Полацкі зьвяз” і “Княжыч” (Полацк, Беларусь), “Сябры” (Нарва, Эстонія), “На панадворку” (Браслаў, Беларусь). Дарэчы, ад слова “талака”, пэўна, узяў назву горад Талачын (Віцебскай вобласці), і якраз у тым прыгранічным рэгіёне ў нас найбольш партнёраў ды ўдзельнікаў фесту. На канцэрце глядачы пачулі шмат беларускіх прыказак і прымавак, прысвечаных талачэ: “Без талакі — як без рукі”, “Дзе талака — там хлебна”, “Прышла талака — лі па кубку мала-

ка”, “Талака — апякунка жніва і ўраджайнасці” ды іншыя. І фрагменты восеньскага беларускага кірмашу глядачы таксама ўбачылі. На ім удзельніцы тэатральнай студыі “Паўлінка” нахвальвалі свой тавар — плеценыя кошкі, гародніну й садавіну, саленні ды варэнні ад гаспадынь таварыства “Уздым”, лялькі-абярэгі.

Добрая атрымалася талака ў Даўгаўпілсе: працавітая, дружная й незвычайна віртуальная! Ды ўсе традыцыі “Беларускага кірмашу” мы збераглі. А ў фінале гучала песня “Беларускі дом” (словы Станіслава Валодзькі, музыка Аляксандра Рудзя) у выкананні Сяргея Шабадалава й Паўла Прозара. Усе ўдзельнікі кірмашовага канцэрта атрымаюць па пошце дыплом, памятнаы сувеніры, у тым ліку й фірменныя насценныя календары “Беларускі кірмаш у Даўгаўпілсе”, аўтарскія керамічныя вырабы Ліліі Зэйлі.

Выказваем удзячнасць сябрам і партнёрам, мы — разам! Асаблівыя словы падзякі Генконсульству Беларусі у Даўгаўпілсе: за падтрымку й падарункі. Над фільмам-канцэртам “Х Міжнародны фестываль народнай культуры “Беларускі кірмаш у Даўгаўпілсе” працавала каманда супрацоўнікаў Цэнтра беларускай культуры (Жанна Раманоўская, Марыя Памецька, Галіна Сантоцкая, Ірына Апэйнанэ, Дагнія Літвіноўская), відэааператар Аляксандр Фядотаў.

Жанна Раманоўская, кіраўніца Цэнтра беларускай культуры, г. Даўгаўпілс

ДЫЯСПАРА І МОЛАДЗЬ

Даніна павагі класікам

Традыцыйныя Дні беларускай культуры ў Таліне сёлета прысвечаліся 115-м угодкам народнага паэта Беларусі Пятра Глебкі ды ягонай творчасці

У Таліне 12 снежня завяршыліся Дні беларускай культуры “Беларускі калейдаскоп”, што праходзілі ў шосты ўжо раз. Ладзіць іх Цэнтр па справах нацыянальных меншасцяў “Радзіма”, і штогод мы прысвячаем дні аднаму з беларускіх паэтаў-юбіляраў. Знаёмлілі раней жыхароў Эстоніі з творчасцю Янкі Купалы, Максіма Багдановіча, Пімена Панчанкі, Паўлюка Пранузы, Еўдакіі Лось. А сёлета ўшанавалі памяць Пятра Глебкі: цэнтр “Радзіма” з падтрымкай Амбулсады Беларусі ў Эстоніі правёў тэматычныя імпрэзы. У верасні мы абвясцілі анлайн-конкурс юных чытальнікаў “Радзіма добрая мая...” ды конкурс юных мастакоў “Вершы беларускага паэта Пятра Глебкі ў малюнках”.

Вядома ж, такія імпрэзы патрабуюць немалой арганізацыйнай дзейнасці. Аднак у нас ёсць на працаваны досвед, надзейныя партнёры — і гэта дае добры плён. 5 снежня ўжо быў заключны этап работы журы: ацэньваліся ўсе 22 дасла-ныя відэасюжэты юных чытальнікаў з Эстоніі, Беларусі ды нават Ірданіі. Было тры ўзроставыя катэгорыі: 10–12, 13–14 і 15–16 гадоў. Сабралася журы ў нашым

цэнтры ў Таліне, праца была цікавай ды няпростай: бо цёплыя, душэўныя відэа мы праглядвалі. Каб вызначыць лепшых, звярталі ўвагу на дэталі: узровень выканальніцкага майстэрства, артыстызм, аб’ём верша з улікам узросту чытальніка, выяўленча-выразныя сродкі, умненне перадаць мастацкую каштоўнасць твора.

І ўжо 7 снежня завяршыўся конкурс юных мастакоў: дзеці, падлеткі з Эстоніі, Расіі, Беларусі ды Італіі перадавалі ў малюнках (паступіла 90 работ!) свае пачуцці, думкі, асацыяцыі, што ўзнікаюць пры чытанні вершаў Пятра Глебкі. Колькі розных, непаўторных твораў атрымалася ўрэшце! Выдатную калекцыю малюнкаў паводле вершаў ваеннага часу даслалі нам з Дзіцячай мастацкай школы Навауральска (Расія). Італьянскія дзеці малювалі прыгожыя беларускія краявіды. Шмат работ эстонскіх школьнікаў прысвечаны прыродзе, порам года — і гэта ж тэматыка паэзіі майстра.

У складзе журы конкурсу вочна ды анлайн працавалі Аляксей Зубко (Першы сакратар Амбулсады Беларусі ў Эстоніі), Марына Качанова (жонка Амбулсады Беларусі ў Эстоніі), Кэтлін Балабуха (старшыня праўлення ЦНМ “Радзіма”), Генадзь Яльцоў (жывапісец, чалец Кохтла-Ярвскай суполкі мастакоў, Аб’яднан-ня рускіх мастакоў Эстоніі ды чалец Аса-

цыяцкі рускіх мастакоў Парыжа), Алена Міронава-Яльцова (мастачка, сябар таварыства “Причудье”), Вольга Канановіч (выкладчыца рускай мовы з 48-й школы Мінска), Кацярына Крываручка (выкладчыца рускай мовы з эстонскай школы), Алена Пээрна (прадстаўніца бацькоўскага камітэта Беларускай нядзельнай школы “Буслікі”, Эстонія), а таксама Святлана Мінтус ды Наталія Федарук.

Завяршальнай імпрэзай дзён стала Музычна-паэтычная вечарына “Мой родны край, мая калыска...” — яна праходзіла ў Цэнтры культуры Нымме ў Таліне. На жаль, з-за пандэміі мы змаглі на свята запрасіць толькі пераможцаў конкурсу з бацькамі ды педагогамі-кіраўнікамі. Адкрыццём выставы дзіцячых малюнкаў пачалося беларускае свята. З вітальным словам на вернісажы выступіў дыпламат Аляксей Зубко, ад імя Беларускай Амбулсады ўручыў граматы, кнігі пераможцам конкурсу юных чытальнікаў. Ад ЦНМ “Радзіма” пераможцам у конкурсе малюнкаў былі ўручаны граматы, сувеніры.

На вечарыне я знаёмліла гасцей з жыццём і творчасцю Пятра Глебкі, прычым прэзентацыя ілюстравалася конкурснымі малюнкамі. Пранікнёна гучалі вершы юбіляра з вуснаў пераможцаў конкурсу чытальнікаў з Эстоніі: Арыны Ражковай, Ларэнза Пукка (Беларуская нядзельная

Ніна Пээрна з вучнем-дыпламантам

школа “Буслікі”), Максіма Заазёрскага (Талінская асноўная школа), Вікторыі Шапавал (Клагаская школа Хар’юскага павета). Упрыгожылі свята й музычныя нумары нашых беларускіх сяброў з Эстоніі: ансамбля Беларускага таварыства “Ялінка” (Маарду), Людмілы Далговай (Тартускае беларускае таварыства “Спадкі”). Хораша выступілі й дзеткі з Беларускай нядзельнай школы “Буслікі”.

Завяршылі мы свята дэгустацыяй страў беларускай кухні, якія прыгатавалі Кэтлін Балабуха ды яе сяброўкі. Дзякуй вам, шаноўныя гаспадынькі! Усе змаглі адведаць і дранікі, і бабку, і каўбасы.

Дзякуем усім канкурсантам, іх педагогам-кіраўнікам, удзельнікам, гасцям, бацькам ды арганізатарам за актыўную цікавасць да творчасці народнага паэта Беларусі Пятра Глебкі. Спадзяемся, традыцыя Дзён беларускай культуры ў нас прадоўжыцца, так што майце тое на ўвазе — і далучайцеся ў наступным годзе да нашых творчых праектаў.

Ніна Пээрна, Цэнтр нацыянальных меншасцяў “Радзіма”, Эстонія

Повязі нашага братэрства

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Аляксей Цэхавой стаў лаўрэатам конкурсу “Чалавек года-2007”, ініцыяванага ў Казахстане кампаніяй “Festivals International” сумесна з “European Marketing Research Center” (Brussels), у намінацыі “Навуковы дзеяч”. Чалец Асамблеі народа Казахстана, праўлення нашага Беларускага культурнага цэнтра. Да таго ж і актыўны ўдзельнік многіх мерапрыемстваў як навуковага, так і культурнага характару. А сын ягоны, Пётр Аляксеевіч Цэхавой, выкладае горную справу ў Казахскім політэхнічным універсітэце.

На высокім парламенцкім узроўні

Крыху раскажаўшы пра вядомых людзей з нашага Рэгіянальнага Беларускага культурнага цэнтра з горада Алматы, хачу прадоўжыць апавед пра тое, як ён развіваўся.

У 1995 годзе НКЦ “Беларусь” увайшоў у склад Асамблеі народа Казахстана, пры тым Павел Атрушкевіч абраны быў намеснікам Старшыні Асамблеі. Пачыналі ж мы сваю дзейнасць у цэнтры са збору інфармацыі пра этнічных беларусаў, якія жывуць у Казахстане, ды ўстанавлення сувязяў з дзяржаўнымі й грамадскімі арганізацыямі Казахстана й Беларусі, супрацоўнікамі Амбасады Беларусі ў Казахстане. Помніцца, у 2000-м пасля прызначэння Паўла Атрушкевіча дэпутатам Сената Парламенту Казахстана старшынёй Савета НКЦ “Беларусь” абралі мяне. І тады я ўвайшоў у склад Савета АНК. У 2007-м, пасля майго абрання дэпутатам Мажыліса Парламенту Казахстана, было прынята рашэнне аб змене структуры й органаў кіравання БКЦ. Створаны быў выканаўчы орган — дырэкцыя. Узначалі яе намеснік старшыні БКЦ, выканаўчы дырэктар Сяргей Іванавіч Сазонаў. Называцца ж суполка стала так: рэгіянальная грамадская арганізацыя “Беларускі культурны цэнтр”. Адкрыты быў філіял у Талдыкаргане.

Патрыятычны праект

У 2009 годзе Беларускі культурны цэнтр, Асамблея народа Казахстана й Міністэрства культуры ды інфармацыі Казахстана спрацавалі разам і напрудзілі 65-годдзя Вялікай Перамогі ажыццявілі вялікі праект “Освободители. Вызваліцелі. Азат етушілер”. Вынікам той патрыятычнай супрацы стала выданне дакументальнай кнігі “Освободители. Вызваліцелі. Азат етушілер”, у якую ўвайшлі ўспаміны Дзмітрыя Снегіна, нарысы, артыкулы Уладзіслава Уладзімірава, Аляксея Пятроўскага, Алены Брусілоўскай, Любові Шашковай, Васілія Шупейкіна, проза Адзі Шарыпава й паэтычныя творы Музафара Алімбаева, Жубана Малдагаліева, Сагінгалі Сеітава, Леаніда Скалкоўскага, Алжаса

Сулейменава ды многіх іншых гісторыкаў, журналістаў, супрацоўнікаў архіваў. Аўтары праекта — Сяргей Сазонаў, Аляксей Цэхавой, Леанід Піталенка, Любоў Шашкова. Кніга цёпла і з удзячнасцю была прынятая чытацкай аўдыторыяй.

І тая добрая справа мела працяг. Па замове БКЦ у плыні сумеснай казахска-беларускай акцыі “Освободители. Вызваліцелі. Азат етушілер”, прысвечанай 65-годдзю вызвалення Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны й памяці казахстанцаў, якія ўдзельнічалі ў аперацыі “Баграціён”, быў зняты даку-

Беларускага культурнага цэнтра.

Юбілейная дата. Развіццё ўзаемадзеяння.

15 верасня 2017 года ў Доме дружбы Алматы мы правялі імпрэзу “Добрасудскія ўзаемаадносінны”. Яна была прысвечана 25-годдзю ўстанавлення дыпламатычных сувязяў Казахстана з Беларуссю. “Нашы краіны дэманструюць сусветнай супольнасці выбудованне вынікавага дыялогу й супрацы ў галіне палітыкі, эканомікі, культуры й літаратуры”, — ад-

Аляксей Цэхавой, Ларыса і Павел Атрушкевічы ў Мінску на Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Казахстан — Беларусь: вопыт гуманітарнага супрацоўніцтва і захавання міжнацыянальнай стабільнасці”. 30.10.2009 г.

ментальны фільм “Белорусский рубеж”. Рэжысёрам выступіў Эдвард Кульбаеў — выкладчык Казахскай нацыянальнай акадэміі мастацтваў імя Т.К. Жургенава, цяпер загадчык аддзела прозы літаратурна-мастацкага часопіса “Простор”. І быў яшчэ выдадзены фотаальбом.

Наша ўдзячнасць Ларысе Пакуш

У Казахстане дзяржава надае значную ўвагу нацыянальным культурным цэнтрам, дае й фінансавую падтрымку. Таму развіваюцца сродкі масавай інфармацыі, працуюць нацыянальныя тэатры, нядзельныя школы. Падтрымлівала наш цэнтр і першая Амбасадар Беларусі ў Казахстане Ларыса Пакуш, бацькі якой, дарэчы, жылі ў Казахстане. Дыпламатка надавала шмат увагі ўмацаванню беларуска-казахстанскіх сувязяў, да таго ж напісала кнігу пра двухбаковыя эканамічныя й культурныя стасункі. Ларыса, помніцца, заўсёды была жаданым госцем у нашым Беларускім культурным цэнтры. Пры ёй казахстанскія юнакі й дзяўчаты паехалі атрымліваць вышэйшую адукацыю ў Беларусь, дзеці пачалі адпачываючы ў вядомым беларускім Міжнародным цэнтры “Зубраня”, што на возеры Нарач.

Цяпер намеснік кіраўніка БКЦ і бліжэйшы мой паплечнік — Аляксандр Вайцяхоўскі. Які, дарэчы, з 1970 года — намеснік кіраўніка Казахстана таварыства аховы прыроды. Больш за пяць гадоў Аляксандр Мікалаевіч курыруе арганізацыяна-масавую работу

значна тады ў вітальным слове намеснік кіраўніка прадстаўніцтва МЗС Казахстана ў Алматы Дудар Жакенаў. На імпрэзе казалі пра важкі ўнёсак Беларускага культурнага цэнтра ва ўмацаванне агульнанацыянальнага адзінства, міру й згоды ў Казахстане, значную працу па развіцці культуры, мовы, звычаяў і традыцый беларускага народа.

Сёння Казахстан для Беларусі — ключавы партнёр у Еўразійскім рэгіёне, надзейны й даўні саюзнік у міжнародных адносінах. Таварызават паміж краінамі няўхільна павялічваецца. Сістэмнасці ў рабоце па развіцці гандлёва-эканамічных адносін спрыяе План ме-

Леанід Піталенка, Аляксей Цэхавой, Амбасадар Казахстана ў Беларусі Анатоль Смірноў, акадэмік Яўген Бабосаў і Павел Атрушкевіч на форуме ў Мінску. 30.10.2009 г.

рапрыемстваў развіцця супрацы між урадамі Беларусі ды Казахстана. Ён ахоплівае ўсе сферы супрацы, уключаючы гандлёва-эканамічныя, навукова-тэхнічныя, культурныя, гуманітарныя, рэгіянальныя ды іншыя пытанні. На тэрыторыі Казахстана працуюць 9 сумесных зборачных вытворчасцяў беларускай тэхнікі ды абсталявання (БелАЗ, МАЗ, МТЗ,

Гомсельмаш, Бабруйскаграмаш ды іншыя), і гэта не мяжа. У 2017-м, напрыклад, сумесна з кампаніяй “Астана-Моторс” пачалася зборка самазвалаў “МАЗ” у Алматы.

Вялікую цікавасць выклікаў міжнародны круглы стол “Беларусь у творчасці й лёсе”: ён прайшоў 27 лютага 2019 года ў Доме дружбы Алматы. Яго ладзілі Беларускі культурны цэнтр, Інстытут літаратуры й мастацтва імя М. Ауэзава, Навукова-экспертная група АНК г. Алматы й Саюз пісьменнікаў Казахстана.

Знакі нашай прысутнасці

Беларусы ёсць у розных месцах Казахстана — не толькі ў Алматы. Актыўна працуе Культурны цэнтр “Беларусь” (старшыня Аляксандра Фёдаруна Раманава) у Нур-Султане. Праяўляў актыўнасць і Валерый Аляксандравіч Сіліч у Атбасары Акмолінскай вобласці. (Цяпер зямляк вярнуўся жыць на Бацькаўшчыну — мы пра тое пісалі. Гл. “Міна, якая не ўзвалася”. — ГР, 24.04.2020. — Рэд.) Працуюць Фонд беларускай культуры “Спадчына” (старшыня Аляксандр Аляксандравіч Хука) у Карагандзе, Нацыянальна-культурны цэнтр “Беларусь” (старшыня Леанід Уладзіміравіч Шаўчэнка) у Кастанаі, Культурны цэнтр “Беларусь” (старшыня Любоў Івануна Богнат) у Паўладары й Паўночна-Казахстанскі абласны беларускі культурны цэнтр “Радзіма” (старшыня Раіса Уладзіміраўна Солапава) у Петрапаўлаўску. Спрыяе ўмацаванню казахстанска-беларускіх сувязяў і Беларускі культурны цэнтр “Радзіма” з Нур-Султана (кіраўнік Дзмітрый Астаньковіч). І ў кожнага з цэнтраў ёсць свае адметнасці ў працы. Скажам, у структуры нашага БКЦ актыўна працуе Савет маці пад кіраўніцтвам Ірыны Косцінай, якая родам з горада Кобрына Брэсцкай вобласці. Працаваць Ірына Аляксандраўна пачынала на вытворчым аб’яднанні “Бабруйскшына”, затым пераехала з мужам у Казахстан, у Капчагай. Працавала інжынерам, эканамістам на Капчагайскім рыбакомплексе, затым у міжрэгіянальным дзяржкансорцыуме “Проммаш”, Выдавецкім до-

Літаратуры злучаюць народы

Літаратурнае супрацоўніцтва Казахстана й Беларусі цяжка ўявіць сабе сёння без асабістага ўкладу ў яго развіццё лаўрэата Дзяржпрэміі Беларусі, паэта, перакладчыка Міколы Мятліцкага; вядомага журналіста, лаўрэата прэміі Прэзідэнта Беларусі “За духоўнае адраджэнне”, пісьменніка Аляксандра Карлюкевіча; выдаўца, паэта, перакладчыка, сакратара Саюза пісьменнікаў Казахстана па літаратурных сувязях Бахытжана Канап’янава. Адзначым таксама чальцоў Праўлення Саюза пісьменнікаў Казахстана — гэта Любоў Шашкова (намесніца галоўнага рэдактара часопіса “Простор”, намесніца старшыні Савета па рускай літаратуры й літаратурных сувязях, паэтка) ды Святлана Ананьева (загадчыца аддзела аналітыкі й знешніх літаратурных сувязяў Інстытута літаратуры й мастацтва імя М. А. Ауэзава, чалец Савета па рускай літаратуры й літаратурных сувязях Саюза пісьменнікаў Казахстана, намесніца старшыні Навукова-экспертнай групы АНК горада Алматы). Прэзентацыі кніг, навуковых даследаванняў па казахска-беларускіх літаратурных сувязях, міжнародныя канферэнцыі ды круглыя сталы ў Алматы і ў Мінску, удзел у Дні беларускага пісьменства й Міжнародным сімпозіуме літаратараў “Пісьменнік і час” — усё гэта вельмі ўмацоўвае й пашырае наша гуманітарнае супрацоўніцтва.

З 2006 года, многія ведаюць, актыўна працуе “Беларускі Партал ў Казахстане” (www.belarus.kz). Тэхнічны дырэктар яго — выпускніца Satbayev University (КазНІТУ імя К.І. Сатпаева) Соф’я Буланава. Партал падае шмат цікавай інфармацыі, асвятляе жыццё беларусаў у Казахстане, працу Асамблеі народа Казахстана й Беларускага культурнага цэнтра. Безумоўна, гэта спрыяе наладжванню кантактаў паміж бізнесменамі Казахстана й Беларусі, пашырэнню гуманітарнай ды навуковай супрацы.

У 2019 годзе я быў у Мінску: прымаў удзел у пасяджэнні Кансультацыйнага савета пры Міністэрстве замежных спраў Беларусі па справах беларусаў замежжа. У ходзе пасяджэння Савета сярод іншых абмяркоўвалася й пытанне распрацоўкі самастойнай Дзяржпраграмы “Беларусы ў свеце” на 2020–2025 гады, гаварылі пра яе структуру й змест. У працы КС тады паўдзельнічала 19 прадстаўнікоў этнічных суполак беларусаў з розных краін. Тады ж, абменьваючыся досведам працы з супляменнікамі, я ў чарговы раз пераканаўся: мы, беларусы, не згубіліся ў Казахстане. І Беларускаму культурнаму цэнтру, што дзейнічае ў Алматы, ёсць чым ганарыцца. Мы актыўна ўдзельнічаем у будаўніцтве грамадзянскай супольнасці ў краіне, умацоўваем рознабачковыя сувязі паміж Казахстанам і Беларуссю. І дзякуючы такой грамадскай працы Повязі нашага братэрства толькі мацнеюць.

Леанід Піталенка,
кіраўнік Рэгіянальнага Беларускага культурнага цэнтра,
г. Алматы

ТАЛЕНТЫ

Беларускі фармат Самары

XVI Міжнародны беларускі дзіцяча-юнацкі фестываль-конкурс мастацтваў “Беларусь — мая песня!” сёлета праходзіў у горадзе на Волзе ў новым — дыстанцыйным — фармаце

Заснавальніцай свята на Самарскай зямлі ў 2004 годзе выступіла разам з аднадумцамі Ірына Глуская, прэзідэнт Самарскай абласной грамадскай арганізацыі беларусаў і выхадцаў з Беларусі “Руска-Беларускае Братэрства 2000”. Творчы форум стаў штогадовым, з 2015-га — міжнародным. Ладзяць яго актывісты суполкі пры фінансавай падтрымцы Мінікультуры Самарскай вобласці, з інфападтрымкай Адміністрацыі гарадской акругі Самара, Дома дружбы народаў вобласці. У сувязі з эпідэміялагічнай сітуацыяй сёлета вырашылі правесці фестываль у дыстанцыйным фармаце. “Гэта дазволіла ўдзельнікам фестываль-конкурсу нібыта пераадолець геаграфічныя бар’еры, а нам — прадаставіць роўныя шанцы для кожнага, хто жадае паўдзельнічаць у ім, — гаворыць Ірына Глуская. — А былі гэты салісты і калектывы як з Расіі, так і з замежжа. Важна, што ўсе фэст-імпрэзы праходзілі пад адзіным і вельмі актуальным сёння дэвізам: “Разам — за моцную і квітнеючую Беларусь!”. Мы перажываем за нашу гістарычную Бацькаўшчыну і жадаем, каб лад і згода зноў вярнуліся на святаю беларускую зямлю”.

Вітаючы арганізатараў і ўдзельнікаў фестываль-конкурсу, кіраўнік Уфінскага аддзялення Пасольства Беларусі ў Расіі, дарадца Пётр Балтруковіч шчыра дзякаваў актывістам суполкі “Руска-Беларускае Братэрства 2000” за арганізацыю і правядзенне мерапрыемстваў, якія спрыяюць зберажэнню і папулярнасці культуры братэрскіх славянскіх народаў Беларусі ды Расіі, за плённую працу па ўмацаванні і развіцці сяброўскіх дачынненняў паміж прадстаўнікамі рознымі нацыянальнасцяў. Дзякавалі арганізатарам і педагогам, бацькі ўдзельнікаў фестываль-конкурсу. Сярод іх — Алена Балвашэнкава, педагог 176-й школы гарадской акругі Самара (выхаванцы школы ў шосты раз удзельнічалі ў фестывальных імпрэзах) ды мамы ўдзельніц Сафіі Кудрашовай (адной з вучаніц гэтай школы), 8-гадовай Віталіны Пановай.

Праграма конкурсу-фестывалу ўключала, як заўсёды, адборачны тур у розных намінацыях (вакальнае і харэаграфічнае мастацтва, мастацкае слова і тэатр моды), а таксама гала-канцэрт лаўрэатаў. Да таго ж з улікам неабходных антыкавідных рэкамендацый у ДOME дружбы народаў вобласці для педагогаў школ-партнёраў супол-

кі “Руска-Беларускае Братэрства 2000” прайшоў круглы стол “Расія і Беларусь: сувязь культурных традыцый”, майстар-клас па прыгатаванні драпікаў. 10 конкурсных нумароў удзельнікаў адборачнага тура з Самары былі прадстаўлены членам журы вочна, і паралельна вялася іх відэаздымка. Усяго ж на адборачны тур паступіла больш за 80 заявак ад салістаў і творчых калектываў Самары і Самарскай вобласці, з Масквы, Санкт-Пецярбурга, Армавіра, Казані, Томска, Тальяці, Уфы, а таксама з Беларусі, Украіны, нават Італіі... З 130 нумароў неабходна было выбраць не больш за 20 найлепшых.

Яркае выканальніцкае майстэрства Юльяны Бута-

Члены журы, педагогі, лаўрэаты фестываль-конкурсу

вай з самарскага Цэнтра пазашкольнай адукацыі “Творчество” (педагог Іна Сухачэўская) журы адзначыла дыпломам лаўрэата Гран-пры ў намінацыі “Вакальнае мастацтва, эстрадны вакал”. Юльяна спявала беларускую народную песню “Рэчанька”. Дыпломы лаўрэатаў I ступені — у ансамбля “Каданс” САГА “Руска-Беларускае Братэрства 2000” (песня “Куточак Беларусі”), ансамбля “Соцветие” (самарская СШ № 36, кіраўніца Алена

Кірылашава, песня “Ляці за мной”). Дыплома лаўрэата I ступені ўдасноены і дзіцячы ансамбль “Калейдоскоп” (педагог Таццяна Гандзіна). Гэта былі найменшыя, 5–6 гадовыя ўдзельнікі конкурсу, і спявалі яны беларускую народную песню “Саўка ды Грышка”. Яшчэ адзін дыплом лаўрэата I ступені (песня “Небасхіл Еўропы”) атрымаў Уладзіслаў Даутаў, пастаянны ўдзельнік усіх фестываляў мастацтваў, якія ладзяць беларусы Самарскай вобласці. Аднагалосным рашэннем журы дыплом лаўрэата I ступені прысуджаны і вакальнаму дуэту “Ружа кветка” (Алёна і Эліна Абызавы) з суполкі беларусаў у Казані “Спадчына”: сёстры з сталіцы Татарстана цудоўна спявалі беларускую народную песню “Цячэ вада ў ярк”.

Пакарыла журы цудоўным выкананнем песні “Белая Русь” і Алеся Абылігіна, пастаянны ўдзельніца беларускіх імпрэзаў у Самары. Алеся Раманаўна ўжо з адзнакай закончыла МДУ імя М.В. Ламаносава, цяпер — аспірантка факультэта вылічальнай матэматыкі і кібернэтыкі таго ж універсітэта, і па-ранейшаму з задавальненнем выконвае песні пра Беларусь. У намінацыі “Вакальнае мастацтва, эстрадны вакал, сола” дыплома лаўрэата I ступені ўдасноена Анастасія Надзік (песня “Каліна-ягада”) з украінскага Міргарада.

Парадавалі арганізатараў фестываль і творчыя калектывы з Беларусі. Узорны хор “Крынічка” (кіраўніца Яўгенія Фурс, канцэртмайстар Таццяна Крыжэўская) дзейнічае ў 77-й школе Мінска, якая — даўні творчы партнёр беларусаў Самарскай вобласці. Хор прадставіў на суд журы ў намінацыі “Вакальнае мастацтва: ансамбль, харавы спеў” дзве песні сучасных беларускіх аўтараў, і за высокі прафесіяналізм удастоены ды-

плома лаўрэата I ступені. А дуэт Златы і Міі Мусіхіных (кіраўніца Анастасія Ячнік) з мінскай сярэдняй школы № 157 імя Аляксея Сямёнавіча Бурдзейнага спяваў песню “Не бывае неба лепшага” ды адзначаны дыпломам лаўрэата 2 ступені.

Падведзены таксама вынікі ў іншых конкурсных намінацыях, і заключным акордам фэст-імпрэзаў стала канцэртная праграма ды ўрачыстая цырымонія ўзнагароджання лаўрэатаў фестываль-конкурсу мастацтваў “Беларусь — мая песня!”. Праўда, сёлета з улікам эпідэміялагічнай сітуацыі ў праграме было толькі 9 нумароў: уладальнікаў дыпламаў Гран-пры і лаўрэатаў I ступені з гарадской акругі Самара ды Самарскай вобласці. А ў сацсетках з’явіўся ўжо відэаролік, створаны з найбольш яркіх конкурсных нумароў: <https://www.youtube.com/watch?v=ldnHOvpUIQ&t=654s>. Лебшыя выканаўцы атрымалі дыпломы: з рук старшыні журы конкурсу Ірыны Глускай ды сустаршыні Ігара Бурава, дырэктара Дома дружбы народаў. Арганізатары ў чарговы раз парадаваліся, што свята беларускай культуры адбылося, што праект запатрабаваны і па-ранейшаму дапамагае раскрываць творчы патэнцыял салістаў, творчых гуртоў — з самай рознай прапіскай.

Мікалай Бойка, г. Самара

Танцоры Паліна Рукасуева і Ягор Сергіеўскі з кіраўніцай Верай Сальнікавай

Наталія Меліхава і салісты яе харэаграфічнага калектыва “Мозаіка”

СВЯТОЧНЫ НАСТРОЙ

Перадкалядная выстава — люстэрка “Мара”

У Ліепайскім беларускім доме прадстаўлены цікавыя матэрыялы пра беларусаў, якія жывуць у Ліепай, а таксама прыгожыя вырабы таленавітых мясцовых супляменнікаў

Адкрылася выстава ў Ліепайскім беларускім доме суполкі “Мара” 16 снежня. На ёй прадстаўлены звесткі пра вядомых у Ліепай беларусаў, іх фотаздымкі. Матэрыялы сабралі ў мінулым годзе й належным чынам аформілі ўдзельнікі праекта “Латвія і Беларусь. Насустрэч адзін аднаму” — навучэнцы агульнаадукацыйных і прафесійных навучальных устаноў горада. Дарэчы, гэтыя матэрыялы былі ўжо прадстаўлены на юбілейным канцэрце суполкі “Мара” летас у снежні.

Чые гісторыі жыцця ёсць на выставе? Гэта ветэранка Вялікай Айчыннай вайны, партызанка Ганна Астапава (у дзявоцтве — Вялюга, нарадзілася 7 снежня 1927 года ў вёсцы Дзёмашчыне Полацкага раёна Віцебшчыны. Пра яе Анжэла Фаміла трохі раней пісала — гл. “Ушанавалі ветэранаў”. — ГР, 29.07.2020. — Рэд.); настаўніца матэматыкі Ліепайскай сярэдняй школы “Ліедага” Таццяна Курдзека; хімік-тэхнолаг, начальніца ла-

бараторыі на заводзе Наталія Фёдарова; хірург Уладзімір Тэн; капітан далёкага плавання Валеры Майсяюк; сувязіст з 46-гадовым стажам, удзельніца ансамбля “Паўлінка” з часу яго заснавання Таццяна Данілюк; саветнік старшыні Ліепайскай думы па пытаннях міжнароднага супрацоўніцтва Наталія Вецвагарэ; музыкант, настаўнік музыкі Васіль Яршоў; прадпрыемальнік, палітык Юры Хадаровіч. Ёсць апавед і пра Героя Савецкага Саюза Пятра Купрыянава (1926–1944), які па-геройску загінуў, закрыўшы сабой амбразуру варожага дзота, і пахаваны ў Скрундскім краі. Мастацкі кардон з інфармацыяй пра Героя ўпрыгожылі яловымі лапкамі, ёсць і фатаграфія Пятра Іванавіча ў рамцы.

Цікава разглядаць вырабы ручной работы ўмельцаў з суполкі “Мара”. Гэта ўзоры лозапляцення Васіля Жарыкава; розныя лялькі (абрадавыя, гульнявыя, абярэгі) удзельніцы ансамбля “Паўлінка” Ірыны Бяляевай; вышытыя з бісерам ніткамі муліны ды аформленыя ў рамкі карціны Марыны Ляпуновай. Ёсць і дзіцячыя працы — юным рукадзельнікам ад 5 да 13 гадоў, працуюць яны пад кіраўніцтвам Ірыны Янцэвіч. Дарэчы, усе ахвочыя мо-

гуць наведаць (у адрамантаваным Беларускам доме) гурток па пляценні з лазы, а дзеці — гурток па стварэнні сувеніраў з розных матэрыялаў.

Васіль Васільевіч выдатна спраўляецца з лазой. Калі пляце, кажа, то цалкам у справу паглыбляецца, і атрымлівае асалоду, калі створаная ім праца прыйдзецца даспадобы яму самому ды іншым. Яшчэ больш радасці майстру, калі дорыць ён свае вырабы. А Ірына Янцэвіч так распавядае аб працы ў дзіцячым гуртку: “Вядома ўсім, што дзеці — наша будучыня. І таму я лічу, што кожны, хто ўмее што-небудзь рабіць, павінен сваё рамяство, майстэрства перадаць у спадчыну дзецям. А мы з ім робім розныя рэчы. Дзеці могуць сабраць цацку з падрыхтаваных частак, нешта пашыць альбо склеіць. Цацка, зробленая сваімі рукамі, усім падабаецца й шануецца, бо ты ўклаў у яе душу: яна табе ўсімхаецца, паказвае хвосцік, у яе ёсць гузічак... Вось так і выхоўваем у дзяцей любоў да працы. Калі заняткі заканчваюцца, я пытаю: ці спадабалася ім тое, што мы рабілі, раскажыце, што будзем рабіць іншым разам”.

Пра ляльку-абярэг Ірына Бяляева да-

Вырабы з лазы Васіля Жарыкава

ведлася ў Музеі традыцыйнага ручнога ткацтва Паазер’я — на Бацькаўшчыне, у Полацку. Вярнуўшыся ў Ліепай, вывучала тэхналогію стварэння лялек і навучылася рабіць іх сама: “Калі ты робіш з любоўю ляльку-абярэг і думаеш пра тое, для каго яе робіш, то яна сапраўды становіцца абярэгам! Таму лялькі цікава рабіць як для дзяцей, так і для дарослых”.

На адкрыцці выставы кіраўніца ансамбля “Паўлінка” беларускай суполкі “Мара” Жанна Буйніцкая адзначыла: беларуская грамада ў Ліепай — працуе й развіваецца. Прычым Беларускае дома адкрыты для ўсіх супляменнікаў. Актывістка суполкі павіншавала ўсіх з надыходзячымі Навагоднімі святамі са словамі: “Радуйцеся таму, што ўсё прадаўжаецца!”.

Выстава зладжана дзякуючы фінансавай падтрымцы Мінікультуры Латвіі.

Анжэла Фаміна, г. Ліепай

Сакрэты “белагаловых” прыгажунь

Шматграннасць і разнастайнасць традыцыйных беларускіх строяў асэнсоўваюць навукоўцы

Марыя Віннікава, старэйшая навуковая супрацоўніца Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі, кандыдат мастацтвазнаўства, даўно вывучае розныя спосабы навівання наметак (назваюць яшчэ: намётка, намэтка, намёт, плат, сарпанак...). З якімі, несумненна, беларускі традыцыйны жаночы касцюм выглядае больш высакародна. І хоць быў гэта раней традыцыйны галаўны ўбор замужніх жанчын, але ж традыцыя навівання наметак перарвалася, таму беларускія строі дагэтуль часта прэзентаваліся без галаўных убораў. Толькі нядаўна, дзякуючы даследаванням спадарыні Марыі, наноў асвойваецца даўняя навука. Сама намэтка — досыць простая рэч: такі тканіны ручнік даўжынёй ад 2,5 да 4,5 метра, шырынёй ад 25 да 70 сантыметраў. Даследчыца навучылася “расшыфроўваць” спосабы навівання самастойна, скрупулёзна вывучаючы даўнейшыя фотаздымкі. Усе спосабы (занатавала іх амаль 40!) фіксуе на паперы з дапамогай алоўка ў чагырох пазіцыях. Яе рэканструкцыі, сцвярджае, маюць пад сабой навуковы падмурак. Усе набыткі-знаходкі стараецца ўвасабляць у выставах ды музейнай экспазіцыі адзела старажытнабеларускай культуры, дзе і працуе. Паколькі Марыя Мікалаеўна даўно вывучае беларускі традыцыйны строй, то мы папрасілі яе шырэй паказаць як пра намёткі, так і пра іншыя складнікі: яны таксама робяць строй непаўторным.

— **Марыя Мікалаеўна, як вы зацікавіліся наметкамі?**

— Адночы ўбачыла жанчын у традыцыйных касцюмах і наметках на фотаздымках Вячаслава Косткі, зробленых на пачатку XX стагоддзя — на той час ён, ураджэнец Магілёва, быў студэнтам Санкт-Пецярбургскага ўніверсітэта. Я была зачараваная тымі выявамі! Таму вырашыла наведацца ў Расійскі этнаграфічны музей у Санкт-Пецярбурзе, створаны, дарэчы, у 1902 годзе, каб пабачыць наметкі, што там захоўваюцца, на свае вочы. Чаму там? Бо даследчыкі беларускіх тэрыторый, што ўваходзілі ў склад Расійскай імперыі, завезлі туды іх у канцы XIX — пачатку XX стагоддзя. Некаторыя з наметак захоўваюцца там на паліцах у неразвітым стане: як і тварыліся калісьці на галовах у вясковых жанчын. А сакрэтамі навівання наметак на галаву са мною дзяліліся жанчыны з беларускай глыбінкі: гэтае спрадвечнае майстэрства ім калісьці перадалі матулі, бабулі. З ім я сустракалася ў часе экспедыцый у Кобрынскі, Лунінецкі, Жабінкаўскі раёны Брэстчыны, Старадарожскі раён Міншчыны, якія ладзіліся ў 90-я гады. Трэба сказаць, што такі галаўны ўбор насілі не толькі на тэрыторыі Беларусі. Намэтка пашырана была ва Украіне, у Польшчы, Літве ды іншых краінах. Але на тэрыторыі Беларусі яе насілі найчасцей і найдаўжэй у часе.

Наметкі вырабляліся з белага ільнянога палатна, таму беларусак раней называлі за вочы “белагаловымі”.

— **Наколькі мне вядома, нашы продкі шылі свае традыцыйныя строі з палатна...**

— Так, не толькі намэтка, але і многія іншыя элементы

— **А ці шылі сарочку беларускі з кароткімі рукавамі?**

— Не, вы нідзе не знойдзеце традыцыйную сарочку з кароткімі рукавамі. Яна была доўгай, закрывала практычна ўсё цела. Адна бабуля з Палесся мне гаварыла, што сарочка павінна пакрываць шыю, локці й калені.

Марыя Віннікава паказвае, як навіваць наметку

беларускага касцюма шыліся з белага ільнянога палатна, якое жанчыны самі ж і ткалі. Летам традыцыйнае адзенне было цалкам ільняным. Прычым такое палатно асацыявалася з Божым святлом. Лічылася: адзенне з ільну само па сабе абярэг для ўладальніка. Крой ільнянога палатна быў безадходным: яго вельмі цанілі, бо лён вырошчвалі, апрацоўвалі, пралі ніткі, ткалі — усё самі. Беларускі касцюм у даўнія часы па кроі быў прамалінейным. Сарочка, і нават штаны мужчынскія — усё краілася з прамых кавалкаў, без аніякай падкройнай лініі.

— **Які элемент традыцыйнага касцюма найдаўжэй можна было бачыць на вясковых жанчынах?**

— Хвартух. Гэта адзін з многіх элементаў беларускага народнага касцюма, які часам застаецца ў адзенні вясковых жанчын і па сёння. Згодна з уяўленнямі беларусаў, ён абараняе жаночае ўлонне ад нядобрых позіркаў. Нават маленькія дзяўчынкі ў святочныя дні ў царкву надзявалі традыцыйны касцюмчык з хвартухом. Дзяўчаты насіць хвартух павінны былі абавязкова і кожны дзень. Мне на вочы неяк патрапіў фотаздымак 30-х гадоў мінулага стагоддзя, на якім жанчына з вёскі Пінкавічы (цяпер Пінскі раён Брэстчыны) — у спадніцы, падобнай на сучасную, з модным на той час бліскучым рамянем, і ў хвартуху. На іншых фотаздымках я таксама прыкмячала, як паступова традыцыйнае адзенне выходзіла з ужытку, а некаторыя складнікі яго захоўваліся. Напрыклад, жанчыны доўгі час не адмаўляліся ад беларускай сарочкі, вышытай традыцыйным геаметрычным або стылізаваным раслінным арнаментам.

Калі ўдумацца, то гэта ж сама тая месцы ў чалавека, на якія прыходзіцца найбольш удараў. На каўняры, плячах, унізе рукавоў сарочкі абавязкова быў арнамент. Які, як мы цяпер ведаем, ёсць сімвалічная мова, але тая мова, якую ведалі людзі з блізкага атачэння: напрыклад, сям’і, вёскі. У адным са сваіх артыкулаў я параўноўваю яго са шрыхкодам, які сёння наносіць на тавар у магазінах. Па арнаменце чалавек мог “прачытаць”, хто перад ім: свой ці чужы. З дапамогай мовы арнамента беларусы зычылі адзін аднаму добрага здароўя, плёну ў працы, дастатку. Інакш і быць не магло, бо шылі адзенне самі для сябе й сваіх блізкіх. Арнамент не толькі ўпрыгожваў адзенне, але й абараняў чалавека ад улпываў ліхіх сіл. Але сэнсам арнаментальных кампазіцый, як тое павялося апошнім часам, злоўжываць не варта. Дарэчы, арнаментам можна лічыць і тоненькія ці больш шырокія чырвоныя палосы. Імі, напрыклад, любілі ўпрыгожваць адзенне на тэрыторыі Івацэвіцкага раёна Брэстчыны. Такі арнамент больш архаічны. Арнамент у выглядзе чырвоных палос найбольш захаваўся на Заходнім Палессі.

— **Цяпер некаторыя атаесамляюць беларускі традыцыйны касцюм з “вышыванкай”. Ды, пэўна ж, гэта не так?**

— Слова “вышыванка” — не зусім пра беларускі традыцыйны касцюм, яно ўласцівае хутчэй украінскаму. Наш традыцыйны строй быў тканым, і арнамент вышывалі не ўсюды. Напрыклад, на тэрыторыі Старадарожскага раёна Міншчыны пераважала вышыўка, а на тэрыторыі Маларыцкага раёна Брэстчыны вышыванымі былі толькі галаўныя ўборы “платы”, часам сарочкі й хвартушкі,

а вось “бурка” (арнаментаваная ваўняная спадніца) была тканай. Для беларускага арнамента ўласцівы чырвоны колер — колер Сонца і агню. Такого правіла не прытрымліваліся хіба што на тэрыторыі Брэсцкага раёна Брэстчыны, дзе нават у святочныя дні насілі строі з чорнай вышыўкай на белым фоне. Тая лакальная традыцыя перарвалася ў Першую сусветную вайну. Дарэчы, прыкладна такія касцюмы выкарыстоўваліся на суседніх тэрыторыях Пабужжа ў Польшчы ды Украіне. Арнаментам сіняга колеру таксама няварта злоўжываць. Я ўбачыла яго на адным са святаў “вышыванкі”, якія ў нас пачалі праводзіць. Але сіні — гэта колер тугі. Сарочкі, вышытыя сінім арнаментам, беларусы маглі насіць у знак самоты па памерлых.

— **Што робіцца ў нашым часе для таго, каб аднавіць разнастайнасць беларускага касцюма?**

— Я лічу, што асэнсаванне разнастайнасці беларускага традыцыйнага касцюма пачалося ў 1981 годзе. Якраз тады з друку выйшла кніга Міхася Раманюка “Беларускае народнае адзенне”, якая многім дапамагла зразумець, што беларускі традыцыйны касцюм — гэта не зусім той, які дагэтуль мы бачылі на сцэне, усярэднены й “ляпісты”. Наш традыцыйны касцюм мае лакальныя адрозненні. Яны залежаць ад той

што ў кожным раёне. Супрацоўнікі тых цэнтраў вывучаюць традыцыі сваіх мясцін, вырабляюць уласцівыя для іх традыцыйныя касцюмы, і апранаюць у іх мясцовыя фальклорныя гурты. Напрыклад, Лепельскі Цэнтр рамёстваў, на маю думку, лідзіруе ў гэтай падзвіжніцкай справе, сістэмна працуе й Цэнтр у Лідзе. Наогул, там, дзе найменш захавалася традыцыйнае беларускае адзенне, сёння найбольш актыўна працуюць над яго ўзнаўленнем: гэта Гродзеншчына і Віцебшчына.

Шмат беларускага адзення адноўлена з дапамогай прадпрыемства “Скарбніца”, што ў Мінску. Памятаю, калі я працавала на гэтым прадпрыемстве (на той час у Навукова-даследчай мастацка-эксперыментальнай лабараторыі), то мы шмат ездзілі па вёсках і вывучалі тэхналогіі вырабу народных тканін. Я нават прывезла неяк з экспедыцыі кросны, паставіла іх у сваёй двухпакаёвай кватэры, самастойна асвоіла розныя спосабы ткацтва. Вынікам такіх маіх намаганняў стаў дапаможнік па ручным узорным ткацтве “Возрождение ремесла”, выдадзены ў 1993 годзе ў суаўтарстве з Верай Іванаўнай Селівончык. Я ж і сёння супрацоўнічаю са “Скарбніцай”: там дапамагаюць мне аднаўляць беларускія традыцыйныя касцюмы. Апошнім часам з’явілася нямала дызайнераў і прыватных вытворцаў, якія таксама цікавяць

Замужняя жанчына ў наметцы (злева) гутарыць з сяброўкай

мясцовасці, на якой ён гістадычна склаўся, сфарміраваўся ў часе. Цяпер з’явілася шмат навуковых публікацый на гэтую тэму. Спасцігаць лакальныя адметнасці строяў ахвочым дапамагаюць шматлікія Цэнтры рамёстваў, што створаны бадай

ца аўтэнтчнымі строямі. Спадаюся, і да іх з цягам часу прыйдзе разуменне, што да вырабу традыцыйнага адзення трэба падыходзіць вельмі ўважліва.

Ганна Лагун.
Фота з архіва
Марыі Віннікавай.

Ціхая восень у сваім доме

Спявак Пётр Елфімаў з жонкай, прадзюсарам, канцэртным дырэктарам Таццянай Касмачовай ды яе братам Аляксандрам падымаюць пад Мінскам не шыкоўны палац — звычайны дом па ўласным праекце

Кавід — гэта магчымаць прыпыніцца ды агледзецца. Падумаць: куды мы ўсе так спяшаемся? І ці вартае тое, чаго імкнемся дасягнуць, каб палажылі мы за яго сілы, здароўе, ці нават жыццё? Зрэшты, некаму тое патрэбна, бо так зоркі сталі ад нараджэння. Такая доля, як у народзе кажуць. Некаму вечны спех і “вечны бой”

Свой дом — сваімі рукамі, з песнямі

падабаюцца. Становяцца ладам жыцця. Кагосьці абставіны жыццёвыя прымушаюць не проста варушыцца: усё бягом ды бягом. І ў многіх артыстаў, пэўна ж, ёсць такая заведзенасць, у якую пандэмія ўнесла істотныя карэктывы. І добра, калі толькі планы паламала, не адабраўшы само Свята Жыцця...

Вось і вядомага спевака Пятра Елфімава з жонкай у мінулыя гады на суседнім дачным участку пад Мінскам бачылі мы хіба што ў часе іх прыездаў з Масквы. Віталіся, перакідваліся парай слоў. Бліжэй знаёміцца неяк часу не было. Як высветлілася ў верасні, Пётр Пятровіч у Расіі не толькі спявае — і навучае спевам студэнтаў. Каб удакладніць інфу, заглянулі на ягоны сайт. Профі! “У 1998-м закончыў Магілёўскі ліцэй музыкі й харэаграфіі, у 2005-м — Беларускаю дзяржаўнаю акадэмію музыкі па класе “акадэмічныя спеваы”. З 2007-га выкладае эстрадны вакал у маскоўскім Інстытуце сучасных ведаў імя А. М. Шыракава”.

У садовым таварыстве пры трасе на Гродна мы аказаліся дзякуючы нявестцы: радыёжурналістка Вольга Смоліч, яе маці, атрымала у свой час тэа саці. Вольга лесе й дачнай “латарэй” падсуседзілася да яе тэлежурналістка Таццяна Касмачова, жонка Пятра Елфімава. Доўгі час “нулявы цыкл” на суседнім участку быў замарожаны, а гадоў з пяць таму з’явіліся там вясёлыя людзі, узвалі навес, і Пётр з Таццянай часцей прывязджалі з раднёй на шашлык. Патрохі, няспешна залежы чырвонай цэгля леглі ў сцены двухпавярховіка. Дарэчы, голас майстра-спевака ў тую пару быў чуваць па ўсёй акрузе: працуючы на даху, пераможка шэрагу конкурсаў і спяваць умудраўся.

Пад мінулыя зіму ў таварыства падвалі газ. І цёплы ўжо, утульны, да дробязяў самімі спланаваны ды ўласнаручна ўладкаваны дом з радасцю абжываюць Пётр з Таццянай разам з яе братам Аляксандрам Эленевічам. Апошні ўсур’ез агародніцтвам захапіўся: памідорамі з цяпліцы

частаваў — во! І розных сартоў! Да таго ж у мінулым Саша (перайшлі на “ты” без цырымоній: амаль равеснікі) — вялікі спец па радыёэлектроніцы, рамантык нястомны, крыху тэлежурналіст. І моцны паэт, на вершы якога ў Пятра Пятровіча нямала рамансаў, песень, у тым ліку й “Колокола”: “Колоколов разбуженная медь/ вливалась в сердце, тишину нарушив./ и сердцу помогла рассмотреть/ в себе начало, а в начале — душу”.

Вельмі высокія палёты думак, вобразаў, задумак і галасоў у нашых дачных суседзяў! Але ж і “простыя”, даступныя, дружалюбныя гэта людзі! Мы ў верасні з Пятром і Таццянай хараша, няспешна пагаварылі “за жыццё” пад вечаровую гарбатку. Зрабілі — пасля незабыўнай паездкі з мужчынамі па грыбы — цікавае інтэрв’ю для часопіса — гл. у інтэрнэце: “Пётр Елфімаў: Спяваць на радзіме — вялікі для мяне гонар” — “Беларусь. Belarus”, 2020, № 10. Цяпер мы чуць на дачу — яны вітаюцца, падыходзяць. Абменьваемся навінамі. Кагам іхнім (было пяцёра, ды адзін з трох чорных братоў згубіўся) на газоне нашым прывольна, і ў часе перакусаў “на пленэры” нешта смачнае са століка пры нашым вогнішчы ім перападае. Таццяна ж неяк

з гордасцю казаў, што ўсімі ганарыцца: “Яны годна выступаюць на міжнародных конкурсах, фестывалях, удзельнічаюць у тэлепраектах у розных краінах: (Італія, Чэхія, Расія, Латвія, Казахстан...). Мінчанка Аляксандра Няхай, да прыкладу, вучыцца й выкладае ў Санкт-Пецярбурзе. (Пра яркую ўдзельніцу тэлепраекта “Голос-дети”-2016 “Комсомолка” пісала: “Як аказалася, з дзяўчынкай ужо 4 гады займаецца Пётр Елфімаў (ён удзельнічаў у “Голосе”, “Главной сцене”, быў удзельнікам ад Беларусі на “Еўрабачанні”, у яго багажы й перамога на “Славянскім базары”) — так што ўсе тонкасці ўдзелу ў конкурсах ён выдатна ведае”. Цяпер у сацсетках маладая спявачка піша, што вучыцца ў Расійскім дзяржінстытуце сцэнічных мастацтваў. — Аўт.) У яе свае цікавыя аўтарскія песні. Хтосьці ўжо выкладае, хтосьці з’ехаў за мяжу... Вучні ў мяне ёсць па ўсім свеце, я пастаянна займаюся з імі анлайн”. У ягонай інстытуцкай групе цяпер 11 чалавек, у тым ліку й беларуска Анастасія Смірнова: “Яна вучыцца на другім курсе, з Мінска, выхаванка маёй вучаніцы з Літвы Аксаны Дацэвіч (Ксанты). Калісьці Ксанта з Вільнюса кожную суботу да гадзіны дня ездзіла да мяне ў Мінск на заняткі, а потым — назад. Гэта да размовы: калі

Таццяна і Пётр

больш імклівы рух, і ўстаяліся свае няпісаны пры заторах законы, правілы. Скажам, абавязкова праз адну тэа машыны, што едуць з другаснай дарогі, на галоўную прапускаюць — а ў нас яшчэ такога няма”. Хоць вязе нас у грыбы Пётр, але галоўны грыбнік сярод нас ягоны швагер Саша. (У Беларусі шваграмі называюць брата ці братоў жонкі, а сёстры, адпаведна, — швагеркі). Аляксандр Эленевіч, паколькі не за рулём, і вядзе рэй. Расказвае, як, жывучы ў Чэрвені, асвойваў грыбную навуку, для беларусаў надзвычай важную. Яшчэ і ў школу не хадзіў, а выбіраўся ў летнюю пару па грыбы, бывала, да ўходу сонца (ну вядома справа: хто рана ўстае — таму Бог дае). Саша лічыць сябе грыбным фанатам. І эксперыментуе з... аматарскім грыбаводствам. Чуў я, што займаўся тым Якуб Колас: “выспелыя” баравікі не выкідваў — скарыстоўваў як насенне, каб разводзіць іх у зручных для збору месцах. І Саша-сусед, калі мы ў чарговы раз прыехалі на лецішча, хваліўся: у бліжнім лесе прыгледзеў пад грыбныя плантацыі месцы ды... засеяў. Якімі грыбамі, дзе канкрэтна — і дапытвацца я не стаў. Грыбавод-паэт казаў, што бочкамі ў лес ваду вазіў: каб лясная падсцілка добра прамачылася ды міццелі лепш прыжываўся.

За нетаропкімі размовамі збочылі мы з шашы “Мінск — Віцебск”, праехалі Лагойск. І вась у лясных масівах пры Швабах, праехаўшы па новай лясной дарозе, занырнулі ў “запаветныя мясціны”. Сашу не церпіцца: з машыны наўзбоч дарогі бачыць махавікі, польскія грыбы. Радуецца: будзем са здабычай. Я ж першымі бачу маслякі, потым збіраю сыраежкі, махавікі, далей з’яўляюцца польскія грыбы, баравічкі. Так, патрохі, адыходжу ад машыны далёка, і толькі час ад часу чуваць у лесе звонкі, высокі голас Пятра: выводзіць асобныя рулады. Як потым патлумачыў, даўня траўма — усур’ез у свой час займаўся тэатрам — патрабуе такіх распевак, розных практыкаванняў. Дарэчы, і ў часе руху па шашы Пётр нешта наспеўваў, прарываў ці проста барабаніў языком па губах, як тое часам робяць дзеці.

Урэшце грыбоў найбольш набіраў, вядома ж, Аляксандр: хоць і аматар, але своеасаблівы прафесіянал. На ўспамін пра тэа прыемныя гадзіны засталіся фотаздымкі. Ды й грыбы, вядома ж. Мяркую, будучы яны ў Навагодне-Калядную пару на святковым сталі нашых дачных суседзяў. Якія, чулі мы, выбіраліся ў Маскву ў снежні па неадкладных справах, ды плануецца вярнуцца дадому на Новы год. Бо дзе ж можа быць лепш, як не ў сваім утульным доме!

Іван Ждановіч.

Фота з архіва Пятра Елфімава.

Аляксандр Эленевіч і Пётр Елфімаў на ціхім паляванні пад Швабамі

пахвалілася: больш за 150 слоікаў “усяго ўсялякага” закатала-нагатавала на зіму. З такімі прыпасамі, жартавалі мы, Пятру й па навагодніх карпаратывах можна не матацца, ды і невядома, ці будуць яны сёлета ўвогуле.

Мінчанцы ад нараджэння Таццяне складана было, нават страшнавата прызвычайнацца ў сваім доме. А цяпер атрымлівае ад таго велізарную асалоду. І Пётр, маючы досвед жыцця “на зямлі, а не на асфальце” (у бацькоў-музыкантаў у Магілёве — свой домік, сядзіба) рады, што жонка ў новым для яе жыццёвым фармаце ўтульна сябе пачувае. А спеваку-педагогу лёгка ўдалося ўпісацца ў загараднае жыццё: інтэрнэт-тэхналогіі ў кавідную пару даюць магчымаць заняткі па спевах праводзіць дыстанцыйна.

Паспрабавалі ўдакладніць: хто з вучняў яго найбольш радуе? І Пётр Пятровіч

чалавек хоча нечага дасягнуць, ён будзе ўпарта ісці да мэты, як кажуць, рыць зямлю, прыкладаючы неймаверныя намаганні. Інакш — ніяк! Хлеб спевака — нялёгка. Калі я пачынаю заняткі са студэнтамі, то кажу ім: мы з вамі спяваць не будзем. Як так, дзіўна. Вось такая ў мяне методка. І мы не спяваем доўга. Спяваць — гэта велізарная праца, не забава, кажу я ім. Гэта й мая пяхельная праца, і ваша адпаведна”.

І вась менавіта кавід, як ні дзіўна, даў сёлета магчымаць нам з Пятром ды Сашам вырацца разам з кола паўсядзённых праблем ды клопатаў — па грыбы. Як цяпер бачу: сонечная прахалодная вераснёўская раніца. Едзем “за Лагойск, пад Швабы”. Пётр за рулём “Volvo”, Саша — побач з ім. Шафёрыць Елфімаў спакойна, разважліва. У нетаропкай размове заўважае, што розныя манеры руху па дарогах у Беларусі ды Расіі: “Там

“Голас Радзімы”: 65 гадоў!

Чытайце газету ў інтэрнэце на партале zviazda.by

Падпісацца на газету “Голас Радзімы” можна ў паштовых аддзяленнях Беларусі

© “Голас Радзімы”, 2020

Заснавальнік:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
“Выдавецкі дом
“Звязда”
Галоўны рэдактар
Іван ЖДАНОВІЧ

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
Пакой 907.
E-mail: golas_radzimy@tut.by
Тэлефон: + 375-17-3111726

Рэдакцыйнае пасведчанне №61.
Выдадзена 16.07.2018 года
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
“Выдавецкі дом “Звязда”
Дырэктар – галоўны рэдактар
Алесь Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ

Аб’ём выдання: 2 друк. арк.
Падпісана да друку: 29.12.2020 г.
Наклад 371.
Заказ – 1815.
Выходзіць 2 разы на месяц

Месца друкавання:
Друкарня Рэспубліканскага
ўнітарнага прадпрыемства
“Выдавецтва “Беларускі Дом друку”
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004
Пр-т Незалежнасці, 79/1. 220013, Мінск,
Рэспубліка Беларусь

Рукапісы прымаюцца толькі ў
электронным выглядзе, не вяртаюцца
і не рэдакцуюцца. Пазіцыі рэдакцыі
ды аўтараў, матэрыялы якіх
друкуюцца на старонках “Голасу
Радзімы”, могуць не супадаць.